

Zgodovinsko-mestopisni obrazi.

(Spišuje P. F. H.)

XIII. Kočevje.

(Konec.)

K leta 1596. je mesto zadela zopet huda nezgoda. Po nekej deklici je nastal v 12. dan avgusta strašen ogenj. Cerkev je zgorela, a grad je bil zelo poškodovan. Zvonovi in topovi so se raztopili, poškodovani stolpi, nasipi in obzidje so je jelo podirati. Vse mesto je bilo zelo razdjano. Zaradi te nesreče so se mestni svetovalci obrnili do Ferdinanda II., naj jim odpusti davek, in jim da vojaškega orožja iz deželne orožnice. Po večletnih prošnjah so nekaj malega prejeli. Vender si je mestice skoraj opomoglo in deželni knez je dal mestne meje določiti po posebnej komisiji.

Ferdinand II. je prodal do sih dob zastavljeno graščino (1618. l.) Jakobu baronu Kizelnu. Ker si je še več po okolici in bližnjih krajih ležečih posestev prikupil, povzdignil ga je Ferdinand II. v grofovski stan. Kočevje je postalo vsled tega grofija. Njegov dedič je grofijo prodal Engelbertu Turjaškemu. Kočevje je tedaj prišlo Auerspergom v last. Še danes je prvorojni iz te rodovine njegov gospodar. — Cesar Leopold je podaril novemu gospodaru in njegovim naslednikom patronat mestne fare in šesterih fará po deželi. Zaradi njegovih mnogih zaslug kot deželni glavar v uradniških, vojnih in mejnih zadevah za avstrijsko hišo mu je podaril cesar Leopold Kočevsko mesto brez vsakersne plače. Samó vojaško oblast je sebi in svojim potomcem pridržal. Takó je postal Vuk Engelbert Turjaški gospodar mesta in Kočevske dežele. Bil je dedni komornik in glavar Kranjske. Umrli je v Ljubljani 1673. l. Njegov čas ga je imenoval „očeta domovine.“ — Ker ni bil oženjen, podedoval je njegova posestva njegov brat Janez Vajkard. Bil je jako nadarjen, in odgojitelj poznejšemu kralju Ferdinandu IV., tajni svetovalce, minister in dvorni knez. A ker se je zapletel z zvitim francoskim kraljem Ljudevitom XIV. v tajne obravnave, zameril se je pri cesarskem dvoru. Leopold I. je mogočnega ministra, ki je hrepenel tudi po kardinalskej časti, odpustil 1669. l. Šel je v Wels, pozneje v svojo domačijo, kjer se je bavil na svojih posestvih z lovom, ribištvom in učenjem bogoslovnih in modroslovnih vednosti. Umrli je v Žuženperku v 62. letu svoje dóbe 1677. l. pozabljen od svetá. Njemu je sledil njegov sin in nemški knez Ferdinand. Za njegovega vladanja je napravil ogenj zopet mnogo kvare mestu (v 12. dan julija 1684. l.). V jednej uri je bilo mesto in grad v pepelu. Tudi cerkve so mnogo trpele. Mnogo prebivalcev se je izselilo na Avstrijsko, kjer je bilo dokaj svetá praznega.

Ko je po sedemletnej vojski knez Karol odstopil šlezki Münsterberg in Frankenstein pruskemu kralju Frideriku Viljemu, odškodoval ga je cesar Leopold II. s tem, da mu je dal náslav vojvode (1791. l.). Vsled tega je Kočevska dežela postala vojvodina, a vsak vladajoči knez vojvoda Kočevski. Prvi vojvoda Karol Jožef Turjaški je umrl v 2. dan oktobra 1800. l. Vojvodski klobuk je podedoval njegov drugorojeni sin Viljelm, oče sedanjemu vojvodu Kočevskemu, Karolu, ki je še slehernemu v spominu iz najnovejših časov avstrijske zgodovine. Od njega se nahajajo še tolarji od 1805. in 1806. l.

Lüteranske homatije, ki so po Kranjskem sploh vzbujale duhove, niso našle na Kočevskem podpore. Samó nekaj malo odpadnikov je bilo. Plemstvo je ostalo zvesto katoliškej veri. Leta 1761. in 1776. je po Kočevji hudo razsajala goveja kuga. Pa tudi ljudem je naredila kuga mnogo britkosti, vzlasti 1578., 1600., in 1601. leta, ko je podavila najveljavnejše meščane, da je bilo mesto skoraj popolnem prazno in brez brambe.

Začetek tega stoletja je bil za našo deželo jako nevaren in žalosten. Že 1797. leta je došlo povelje, da morajo med Kočevskim in Ribnico, na tako zvanem „Schweinbergu," napraviti šance, ki se v razvalinah bajê še danes vidi. Nad 4000 ljudi iz Kočevja in okolice je delalo in naredilo pet trdnjav, katere so zasedli vojaki. Ali vse to ni dosti pomagalo. Francozi zasodejo deželo 1809. leta in gospodarijo v njej do srede 1814. leta. Kočevjarji so brž osnovali črno vojsko, da bi razpodili sovražnika iz dežele. Tudi so se ustavljali plačevati kontribucijo, katero je Napoleon naložil deželi. Francozi vojaki so prišli nad upornike in dokaj kvare naredili deželi. V 16., 17. in 18. dan oktobra 1809. leta so plénili in požigali po mestu in okolici, in naredili nad 80.000 gld. kvare. Vender to še ni izpametovalo ljudi; še le vnelo jih je k večjej grozovitosti proti Lahom in Francozom. Pomorili so vse, kar jim je prišlo v pest. Slednjič so se duhovi vender pomirili in ndali novemu gospodarju. Kočevska vojvodina je postala kanton Novomeškega okraja. Po odhodu Francozov je cesar Franc pohvalil Kočevjarje zaradi njih zvestobe. V mirnih časih si je mesto zopet opomoglo, kupčija se je razvila in oživela.

Sedanje mesto šteje 1332 prebivalcev, ki se večinoma živê ob obrtu in kupčiji. V mestu je c. kr. okr. glavarstvo, dekanija in knežvo logarstvo. Za naobraženost skrbi niža gimnazija in čveterorazredna ljudska šola.

— x —

Ne želi vsega, kar vidiš.

Otroci in odrasčeni ljudje se veselê bolj tega, kar je svojina drugih ljudi, nego tega, kar je njihova svojina. To, kar je tvoje, bođi si, da si si še takó želel imeti, skoraj se ti pristudi, a ptuje blago se ti vedno zdi lepše in boljše. In ako dobodeš to, po čemer si imel toliko hrepenenja, skoraj se bodeš tudi tega naveličal. Nimaš potem družega, nego več skrbi. Zatorej zapómni si, da ni dobro imeti več, nego toliko, kolikor je človeku v resnici treba.

Pač je bil srečen Sokrat, véliki grški modrijan in učitelj starega veka, ki je na nekem vélikem sejmu izpregovoril sledeče besede: „Hvala Bogu! toliko dobrih in krasnih stvari vidim tukaj, in jaz ne potrebujem nobene.“

Srečen, ker je bil zadovoljen s tem, kar je imel, ter ni želel, česar mu ni bilo treba.

Zatorej króti tudi ti svoja poželjenja, bođi zadovoljen z malim, kar imaš, ter ne želi vsega, kar vidiš in se ti zdi lepó in prijetno. Pomisli, da utegneš vedno več žeteti, če bi se tudi vse tvoje želje izpolnile in nikoli ne bodeš zadovoljen, a zadovoljnost je polovica srečnega življenja.

Tone iz gošče.

— x —